

ਰਾਜ ਵਿਦਿਅਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਪੰਜਾਬ

ਪੀ.ਐਸ.ਈ.ਬੀ. ਕੰਪਲੈਕਸ, ਵਿਦਿਆ ਭਵਨ, ਬਲਾਕ-ਈ, ਛੇਵੀਂ ਮੰਜਿਲ, ਫੇਜ਼-8, ਮੋਹਾਲੀ,

ਈਮੇਲ: directorscert@punjabeducation.gov.in, ਫੋਨ ਨੰ: 0172-2212221

ਵੱਲ

ਸਮੂਹ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ (ਸੈ.ਸਿ/ਐ.ਸਿ),

ਸਮੂਹ ਸਕੂਲ ਮੁੱਖੀ (ਸੀ.ਸੈਕੰ.),

ਪੰਜਾਬ।

ਮੀਮੇ ਨੰ. E-605171/SCERT, QP/UP/2025-31189

ਮਿਤੀ: ਐੱਸ.ਏ.ਐੱਸ. ਨਗਰ, 03-02-2025

ਵਿਸ਼ਾ : ਸਮੂਹ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ (PM Shri Schools ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਜਮਾਤ 12ਵੀਂ ਦੇ ਕਾਮਰਸ ਅਤੇ ਸਾਇੰਸ (ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਨਾਨ ਮੈਡੀਕਲ) ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ Exposure Visits ਕਰਵਾਉਣ ਸੰਬੰਧੀ।

- 1.0 ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੀ।
- 2.0 LEP ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ (PM Shri Schools ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਦੇ 12 ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਸਾਇੰਸ (ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਨਾਨ ਮੈਡੀਕਲ) ਅਤੇ ਕਾਮਰਸ ਸਟਰੀਮ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ experiential learning ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਨ, ਗੁਣਾਤਮਕ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਕਲਪਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਫੀਲਡ ਵਿਜ਼ਿਟ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਰਾਸ਼ੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।
- 3.0 ਉਕਤ ਸੰਬੰਧੀ 12 ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਸਾਇੰਸ (ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਨਾਨ ਮੈਡੀਕਲ) ਅਤੇ ਕਾਮਰਸ ਸਟਰੀਮ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਲਈ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਵਿਜ਼ਿਟ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ਸਬੰਧੀ ਰੁਚੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕੇ।
- 4.0 ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ 12 ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਸਾਇੰਸ (ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਨਾਨ ਮੈਡੀਕਲ) ਅਤੇ ਕਾਮਰਸ ਸਟਰੀਮ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ 200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ (including all expenses ਜਿਵੇਂ: ਆਉਣ ਜਾਣ ਦਾ ਖਰਚਾ, ਬੈਨਰ, ਵਿਜ਼ਿਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ Literature ਦੇਣ ਲਈ, refreshment & reporting etc.) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾਵਾਰ ਫੰਡ (ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਪੱਤਰ ਨੰ. ਸਸਅ/ ਵਿੱਤ /2024 -25 /20 24329400-2024329401 ਮਿਤੀ 24/12/2024 ਅਤੇ ਸਸਅ/ਵਿੱਤ/ 2024-25/202528063-202528064 ਮਿਤੀ 30/01/2025 ਰਾਹੀਂ) ਤੇਜੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ:-

District	No of 12 th Science (Medical and Non-Medical) and commerce students	Funds released at Rs 200 per student
AMRITSAR	2905	5.81
BARNALA	520	1.04
BATHINDA	1329	2.658
FARIDKOT	544	1.088
FATEHGARH SAHIB	859	1.718
FAZILKA	1450	2.9
FEROZEPUR	1110	2.22
GURDASPUR	3186	6.372

HOSHIARPUR	2078	4.156
JALANDHAR	2149	4.298
KAPURTHALA	666	1.332
LUDHIANA	4073	8.146
MALERKOTLA	400	0.8
MANSA	528	1.056
MOGA	930	1.86
MUKTSAR	532	1.064
PATHANKOT	1152	2.304
PATIALA	2111	4.222
ROOPNAGAR	1205	2.41
S.B.S. NAGAR	619	1.238
SANGRUR	1048	2.096
SAS NAGAR	1174	2.348
TARN TARAN	1229	2.458
Grand Total	31797	63.594

(In words Rupees Sixty Three Lacs Fifty nine thousand four hundred only)

5.0 ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਬੰਧੀ ਫੀਲਡ ਵਿੱਚ ਭੇਜੇ ਗਏ ਫੰਡ ਖਰਚ ਕਰਨ ਲਈ guidelines ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

- I. ਸਮੂਹ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ (ਐ.ਸਿ.) ਇਸ ਫੰਡ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਤੁੰਰਤ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਮੁੱਖੀ ਇਸ ਫੰਡ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਗੇ।
- II. ਇਹ ਫੰਡ ਕੇਵਲ 12 ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਸਾਇੰਸ (ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਨਾਨ ਮੈਡੀਕਲ) ਅਤੇ ਕਮਰਸ ਸਟਰੀਮ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫੀਲਡ ਵਿਜ਼ਿਟ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।
- III. ਜਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ' ਤੇ MIS ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਕੂਲ ਵਾਈਜ਼ ਗਿਣਤੀ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੀ ਜਾਵੇ।
- IV. ਉਕਤ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਰਿਫਰੈਸਮੈਂਟ (ਚਾਹ-ਪਾਣੀ, ਸਨੈਕਸ, ਖਾਣਾ), ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ, ਵਿਜ਼ਿਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ Literature ਦੇਣ ਲਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੁੱਟਕਲ ਖਰਚੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਭੋਜਨ ਦੇਣਾ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।
- V. ਸਕੂਲ ਮੁੱਖੀ Exposure Visits ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਸ, ਵੈਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁੱਕਵੇਂ ਵਾਹਨ ਨੂੰ ਹਾਇਰ (Hire) ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਹਾਇਰ (Hire) ਕੀਤਾ ਵਾਹਨ ਸੇਫਟੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।
- VI. Exposure Visits ਦੌਰਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾਉਣੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ।
- VII. Exposure Visits ਦੌਰਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ।

- VIII. Exposure Visits ਦੌਰਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।
- IX. ਸਕੂਲ ਮੁੱਖੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੇ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ Exposure Visits ਉਪਰੰਤ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ।
- X. Exposure Visits ਦੌਰਾਨ first aid kit ਕੋਲ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ।
- XI. ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ Exposure Visits ਤੇ ਲੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।
- XII. Exposure Visits ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।
- XIII. ਆਪ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਕਤ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਕੂਲ ਗ੍ਰਾਂਟ ਖਰਚ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇਸਦਾ ਵਰਤੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮਿਤੀ 20.02.2025 ਤੱਕ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ DEO(EE) ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।
- 6.0 ਉਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

(ਅਮਨਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ.)

ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਐਸ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ., ਪੰਜਾਬ।

ਮਿਤੀ: 31.01.2025

ਪਿਠ ਅੰਕਣ ਨੰ: ਉਕਤ

ਉਪਰੋਕਤ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਹਿਤ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

1. ਨਿ.ਸ/ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਪੰਜਾਬ।
2. ਨਿ.ਸ/ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ (ਸੈ.ਸਿ.) ਪੰਜਾਬ।
3. ਨਿ.ਸ/ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ (ਐ.ਸਿ.) ਪੰਜਾਬ।

ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ,

ਐਸ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ., ਪੰਜਾਬ।

Suggestive list of Institutions and Prominent Industries in Punjab for Visit of
Science and Commerce Students

Science:

S.No.	DISTRICT	PLACE OF VISIT
1	Amritsar	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Guru Nanak Dev University ❖ Khalsa College, Amritsar ❖ Harike Bird Sanctuary and Wetland ❖ Milk Plant, Amritsar ❖ OCM Woolen Mills
2	Bathinda	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Central University, Bathinda ❖ MRS Punjab Technical University, Bathinda ❖ Guru Nanak Dev Thermal Plant, Bathinda ❖ Bhatinda Chemicals Limited ❖ National Fertilizers Limited ❖ Milk Plant Bathinda (MILKFED) ❖ Grasim Industries Limited Unit Birla Plus Cement ❖ Dhillon Oils And Fats Pvt. Ltd. ❖ Vardhaman Polytex Limited
3	Barnala	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Punjabi University, Patiala ❖ Paddy Straw Briquetting Plant, Kulburchan, Patiala ❖ Trident Textiles
4	Ferozepur	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Harike Bird Sanctuary and Wetland ❖ Pushpa Gujral Science City ❖ Baba Farid Univeristy of Health Sciences
5	Faridkot	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Baba Farid University of Health Sciences ❖ Samra Rice Milling Industry, Faridkot ❖ Nestle, Moga ❖ Puri Oil Mills, Moga
6	Fatehgarh Sahib	<ul style="list-style-type: none"> ❖ NIPER, Mohali ❖ IISER, Konwlede City, Mohali. ❖ Panjab University, Chandigarh. ❖ Punjabi University, Patiala ❖ Industries in Mandi Gobindgarh ❖ C-DAC, Mohali ❖ Indian School of Business, Mohali

		❖ IMTECH, Chandigarh
		❖ Central Forensic Science Laboratory, Chandigarh
		❖ Paddy Straw Briquetting Plant, Kulburchan, Patiala
		❖ Postgraduate Institute of Medical Education & Research, Chandigarh
7	Fazilika	❖ Universal Bio Mass Energy Pvt. Ltd., Muktsar
		❖ Markfed Cotton Seed Processing, Muktsar
8	Gurdaspur	❖ Ranjeet Sagar Dam
		❖ Regional Research Station, PAU
9	Hoshiarpur	❖ Bio-Resource Processing Facility, Talwara
		❖ Sonalika (Tractor): International Tractors Limited
		❖ Mahavir Spinning Mills
		❖ Hawkins Cookers Ltd.
		❖ JCT Mills Ltd (Steel & Filament Div.)
		❖ Appollo Fibres Ltd.
		❖ International Tractors Ltd.
		❖ Pushpa Gujral Science City, Kapurthala
		❖ Kakkar Complex Steels Pvt. Ltd.
		❖ Oswal Sugars & Guru Teg Bahadur Sugars Ltd.
		❖ Mukerian Papers Ltd. & Amrit Paper
		❖ GNA Axles Mehtiana
10	Jalandhar	❖ Lovely Professional University
		❖ DAV University
		❖ Punjab Technical University, Jalandhar
		❖ Dr. B.R. Ambedkar National Institute of Technology
		❖ Pushpa Gujral Science City, Kapurthala
		❖ Doordarshan Kendra, Jalandhar
		❖ Newspaper Printing Press (Ajit, Jagbani etc.)
11	Kapurthala	❖ JCT Limited (Textiles)
		❖ Jagatjit Industries Limited (Distilleries)
		❖ SSK Engineering Company (Wiring accessories)
		❖ Oswal Agro Mills Ltd.
		❖ Pushpa Gujral Science City
		❖ Punjab Technical University, Jalandhar

		❖ Dr. B.R. Ambedkar National Institute of Technology
		❖ Rail Coach Factory, Kapurthala
12	Ludhiana	❖ Punjab Agricultural University, Ludhiana
		❖ Guru Angad Dev Veterinary and Animal Sciences University
		❖ Guru Nanak Engineering College
		❖ Vinayak Textile Mills (Spinning Unit)
		❖ Verka Milk Plant
		❖ Hero Cycles
		❖ Oswal and Vardhman Woolen Mills
13	MalerKotla	❖ Metro Steel Industry
		❖ Pepsico Channo
14	Mansa	❖ Guru Nanak Dev Thermal Plant, Bathinda
		❖ National Fertilizers Limited, Bathinda
		❖ Milk Plant Bathinda (MILKFED)
		❖ Grasim Industries Limited Unit Birla Plus Cement
		❖ Dhillon Oils And Fats Pvt. Ltd.
		❖ Vardhman Polytex Limited
15	Moga	❖ Nestle (Food Processing Plant)
		❖ Adani Agri Logistics Ltd.
		❖ Puri Oil Mills
		❖ ISF Pharmacy College, Moga
16	Muktsar	❖ Universal Bio Mass Energy Pvt. Ltd., Muktsar.
		❖ Malwa Power Plant, Sri Muktsar Sahib
		❖ Markfed Cotton Seed Processing, Muktsar
		❖ Roshan Cotspin Ltd.
17	Mohali	❖ NIPER, Mohali
		❖ Indian School of Business, Mohali
		❖ National Agri-Biotech Institute, Mohali
		❖ Paddy Straw Briquetting Plant, Kulburchan, Patiala
		❖ IISER, Knowledge City
		❖ C-DAC, Mohali
		❖ Panjab University, Chandigarh
		❖ IMTECH, Chandigarh

		❖ Central Forensic Science Laboratory, Chandigarh
		❖ CSIO, Chandigarh
		❖ Postgraduate Institute of Medical Education & Research, Chandigarh
18	SBS Nagar	❖ Bhakhra Nangal Dam
		❖ Bio-Resource Processing Facility, Talwara
		❖ Markfed Modern Rice Mills, Banga Road, Nawanshahr
		❖ Pushpa Gujral Science City, Kapurthala
19	Patiala	❖ Paddy Straw Briquetting Plant, Kulburchan, Patiala
		❖ NIPER, Mohali
		❖ IISER, Knowledge City
		❖ IIT, Ropar
		❖ C-DAC, Mohali
		❖ Punjabi University, Patiala
		❖ Thapar University of Engineering and Technology
		❖ IMTECH, Chandigarh
		❖ Central Forensic Science Laboratory, Chandigarh
		❖ CSIO, Chandigarh
		❖ Postgraduate Institute of Medical Education & Research, Chandigarh
		❖ DCW (Diesel Component Works), Patiala
20	Pathankot	❖ Ranjit Sagar Dam
		❖ Pioneer Agro-Industries, Ltd
		❖ Bio-Resource Processing Facility, Talwara
21	Ropar	❖ IIT, Ropar
		❖ ISB, Mohali
		❖ IISER, Mohali
		❖ C-DAC, Mohali
		❖ Panjab University, Chandigarh
		❖ IMTECH, Chandigarh
		❖ Central Forensic Science Laboratory, Chandigarh
		❖ CSIO, Chandigarh
		❖ Postgraduate Institute of Medical Education & Research, Chandigarh
		❖ Ropar Thermal Plant

		❖ Bhakra & Nangal Dam
22	Sangrur	❖ Sant Longowal Institute of Engineering and Technology, Longowal.
		❖ Pepsi Foods Ltd., Channo
		❖ Paddy Straw Briquetting Plant, Kulburchan, Patiala
23	Tarn Taran	❖ Guru Nanak Dev University
		❖ Unique Agro Dairy & Foods India Limited
		❖ Coca Cola Factory

Commerce:

1. Any Bank
2. Any Factory
3. Any Production Unit
4. Any new Start-up
5. Any Educational Institution for higher education in commerce
6. Nearby Stock Exchange